

Ido Aka Ná Mmekorita — Nomba Anọ

Ntoala nke Okwukwe na ize ndu nke ichefu: Nkuzi sitere n'Amuma na Akuko Ihe Mere Eme

Jeff Pippenger
2023-08-08

Onye ka o ga-akuziri ihe omuma? onye kwa ka o ga-eme ka o ghota ozizi? ndi a napuru ara n'omumu mmiri ara ehi, ndi a dopurukwa n'ara nne.

N'ihina iwu aghaghi idi n'elu iwu, iwu n'elu iwu; ahiri n'elu ahiri, ahiri n'elu ahiri; ntakiri ebe a, ntakiri ebe ahụ:

N'ihina site n'egbugbere onu na-asu nsu, na n'asusu ozo, ka O ga-eji gwa ndi a okwu. Ndi O siriri ha, Nke a bu izuika nke unu nwere ike ime ka ndi ike gwuru zuo ike; nke a bukwa ume ohuru: ma ha achoghi inu.

Ma okwu nke Onyenwe anyi ghoru nye ha iwu n'elu iwu, iwu n'elu iwu; ahiri n'elu ahiri, ahiri n'elu ahiri; ebe a ntakiri, ebe ahụ ntakiri; ka ha wee jee, daa azu, gbajie, buru ndi a toro n'onya, ma jide ha. Aisaja 28:9–13.

Ekwuwo ugboro ugboro amaokwu ndi a sitere n'Aisaja n'Ibèbè Habakuk. N'ebe a, o di m mkpa naani imetu ha aka iji weputa otu isi ihe ma o bu abuo n'ime amaokwu ndi a gara aga, ka m tinye ha n'ikparita uka a di ugbo a. Akuko Akwukwo Nso a na-egosi otu ndi dara n'ule, n'ihina ha "ga-aga, wee daa azu, wee gbajie, wee buru ndi a turu n'onya, wee burukwa ndi e jidere." Ha bu ndi dara n'ule gbasara onye Chineke ga-agbali "ikuzi" ka o "ghota" "ihe omuma" ma o bu "ozizi." O bu ule nke dabere n'ighota mmuba nke ihe omuma, ya mere o bu otu ule ahụ kewara ndi amamihe na ndi ajo omume n'isi nke iri na abuo nke Daniel, n'ihina ndi amuma niile kwekoru ma na-akowaputa ogwugwu nke uwa. N'isi nke iri na abuo nke Daniel, "ndi amamihe" na-aghota, ma "ndi ajo omume" anaghi aghota mmuba nke ihe omuma.

A nwara ndi mmadu no n'akuko Aizaya ule site n'"okwu nke Onyenwe anyi" nke "ha achoghi inu." Ma "okwu nke Onyenwe anyi" kpomkwem ahụ nke ha juru, nke gaara eme ka ha "ghota" mmuba nke "amamihe," bu iwu Akwukwo Nso nke na-akowaputa otu e si edozi akuko-amuma n'usoro ziri ezi. Ndi ahụ dara n'akuko Aizaya juru iwu ahụ nke na-akowaputa na, iji ghota akuko-amuma, i ghaghi icho ahiri ahụ "ntakiri ebe a, ntakirikwa ebe ahụ." Okwu nke Onyenwe anyi nke meputara ule nke ha juru bu usoro ihoputa ahiri amuma site n'ebe a na ebe ahụ, ma mesia tinye otu n'ime ahiri akuko-amuma ndi ahụ ahoputara n'otu n'otu na ahiri akuko-amuma ndi ozo nke na-ekwu maka otu isiokwu ahụ. Ihe jga nke oma nke mbu ahụ nke itukwasị ahiri n'elu ahiri n'uzo a na-adabere n'itinye n'oru ezi iwu nke nkowa amuma. Iwu ndi ahụ, bu ndi bukwa "ukpuru," kwesikwara ka e chikota ha onu, a na-ahukwa ha ebe a na ebe ahụ n'ime Akwukwo Nso. Umụ agboghọ-amaghi nwoke nke Aizaya ndi na-ada ule ahụ, na-eme otu ahụ n'ihina ha chefuru ihe kachasi mkpa ha ekwesighi ichefu, ya bu, na akuko ihe mere eme na-emeghari onwe ya.

“Anyi enweghi ihe o bula anyi ga-atu egwu banyere odinihu, ma e wezuga mgbe anyi ga-echefu uzọ Onyenwe anyi si duru anyi, na ozizi Ya n’akuko ihe mere eme nke ndu anyi gara aga.” Life Sketches, 196.

Chineke abughi onye na-eweta mgbagwoju anya, ma otu ebe nkwusi ike nke eziokwu ahụ bu na onye amuma o bula n’ime Akwukwo Nso na-akowaputa otu ahiri amuma ahụ. Ha niile anaghi ahụ otu ihe omume ndi ahụ n’ahiri ahụ kpomkwem, ma o na-abukari otu ahiri ihe omume ahụ n’ogwugwu uwa. O bu ihe omume ndi na-eduga n’imechi oge amara, nke orja ikpeazu asaa na-esochi, nke na-agwu na Obibia nke Abuja nke Kraist. Akuko otu onye amuma puru ibu banyere ndi Chineke kwesiri ntukwasị obi n’ahiri akuko ihe mere eme ahụ, ma igba-ama nke onye amuma ozọ puru ibu banyere ndi Chineke na-ekwesighi ntukwasị obi, ma o bu banyere United States, Vatican, United Nations, ndi ahia nke uwa, ma o bu Islam, ma o bu mgbe niile otu ahiri ahụ.

Ozi nke Ilaija nke Malakaj, ya na ozi ndi e gosiputara na Mkpughe isi nke mbu, nke iri na anọ, na nke iri na asato, nakwa ozi nke Daniel isi nke iri na otu na nke iri na abuo, bu nnoo otu ozi ahụ. Ha niile bu otu ahiri akuko ihe mere eme ahụ, ma nke o bula nwere onyinye puru iche nke ya n’akuko ahụ.

Ihe foro nke nta ka uwa dum ghotahie banyere ozi puru iche ahụ bu eziokwu na a na-ekpughe ya naani nye ndi nke Chineke obere oge tupu mmechi nke oge amara mmadu. Ebe anyi maara na ozi puru iche ahụ na-adọ aka na nti mgbe niile banyere mmechi na-abia ngwa ngwa nke oge amara, anyi ga-atule ikekwe ihe atu kasi doo anya banyere mmechi nke oge amara n’ime Akwukwo Nso.

Onye na-eme ajo omume, ka o nogide na-eme ajo omume: onye ruru aru, ka o nogide na-adi ruru aru: onye ezi omume, ka o nogide na-eme ezi omume: onye di nso, ka o nogide na-adi nso. Mkpughe 22:11.

Tupu a kposaa njedebere nke oge nnwale n’ebe nso nke di n’elu site n’okwu ndi di n’amaokwu nke iri na otu, a ga-enwe ozi amuma idọ aka na nti puru iche sitere n’akwukwo Mkpughe, nke a kpugheere ndi ohu Chineke.

O wee si m, Akarala okwu amuma nke akwukwo a: n’ihi na oge ahụ di nso. Onye ajo omume, ka o nogide na-ajo omume: onye ruru aru, ka o nogide na-adi ruru aru: onye ezi omume, ka o nogide na-eme ezi omume: onye di nso, ka o nogide na-adi nso. Mkpughe 22:10, 11.

A ga-enwe ozi amuma puru iche nke ndi nke Chineke ga-amata ya tupu ihe otiti asaa ikpeazu abia. Mgbe “oge ahụ eruola nso,” a ga-emeghe “amuma nke akwukwo a” (amuma nke Mkpughe) nke e mechiri emechi. Naani amuma di n’akwukwo Mkpughe nke e mechiri emechi bu amuma nke egbe eluigwe asaa ahụ.

M wee hukwara mmuo-ozu ozọ di ike ka o na-esi n’eluigwe agbadata, yi igwe ojii dika uwe: egwurugwu dikwa n’isi ya, ihu ya dikwa ka anyanwu, ukwu ya dikwa ka ogidi oku: O jidere n’aka ya obere akwukwo nke e meghere emepe: o wee debe ukwu aka nri ya n’elu oke osimiri, na ukwu aka ekpe ya n’elu uwa, O wee tie mkpu n’oke olu, dika mgbe odum na-ebigbo: ma mgbe o tisiri mkpu, egbe eluigwe asaa kwuputara olu ha. Ma mgbe egbe eluigwe asaa ahụ kwuputasi olu ha, m no na-achọ ide ihe: anuru m olu si n’eluigwe na-asị m, Kachie ihe ndi

ahụ égbè eluigwe asaa ahụ kwuru, edekwala ha ede. Mkpughe 10:1–4.

Naanị tupu oge nnwale mmadụ emechie, mgbe “oge ahụ dị nso,” a ga-enwe mmeghe nke eziokwu pụrụ iche nke Akwụkwọ Nsọ nke na-akwawaputa “ihe ndị ga-eme n’oge na-adịghị anya.” Mmụọ-ozị dị ike nke Mkpughe isi nke iri bụ Jizọs Kraịst, Onye tiri mkpu dị ka Odum.

“Mmụọ-ozị ahụ dị ike nke kuziri Jọn abụghị onye ọzọ karịa Jizọs Kraịst. Itinye ụkwụ aka nri Ya n’elu oké osimiri, na nke aka ekpe Ya n’elu ala akọrọ, na-egosi ọrụ nke Ọ na-arụ n’ime ihe nkiri ikpeazụ nke nnukwu esemokwu ahụ ya na Setan. Onọdụ a na-egosi ikike na ọchịchị kachasị elu Ya n’elu ụwa dum. Esemokwu ahụ esiwela n’ogbọ ruo n’ogbọ na-esiwanye ike ma na-esiwanye buru nke siri ike na nke e kpebisiri ike, ma ọ ga-aga n’ihu otu a ruo n’ihe nkiri mmechi, mgbe ọrụ aghughọ na amamihe nke ike nke ọchịchiri ga-eru n’ogo kachasị elu ha. Setan, jikọtara onwe ya na ndị ajoy mmadụ, ga-eduhie ụwa dum na ụka ndị na-anabataghị ihunanya nke eziokwu. Ma mmụọ-ozị ahụ dị ike na-achọ ka e gee Ya ntị. Ọ na-eti mkpu n’oké olu. Ọ ga-egosi ndị jikọtara onwe ha na Setan ịji guzogide eziokwu ahụ ike na ọchịchị olu Ya.”
The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

N’ikpeazụ, a na-eduhie “ụka” ndị ahụ “Setan” na-eduhie n’ihi na ha anabataghị ihunanya nke “eziokwu” ahụ. Okwu ahụ bụ “eziokwu” n’akụkụ Akwụkwọ Nsọ si na 2 Ndi Tesalonaiika nke Nwanyị White ka kpọturu aha bụ isi okwu Grik nke sitere n’okwu Hibru a sughariri dika “eziokwu,” nke e ji mkpuru edemede Hibru atọ wee dee ya ma na-anochi anya Alfa na Omega. Ọ nwere ihe àmà ọ bula nke Akwụkwọ Nsọ na-egosi na eziokwu ahụ e jikọtara na iwu nke mbụ e kporo aha, nke na-anochi anya otu njirimara nke agwa Kraịst, bụ eziokwu ahụ a juru aju, nke n’ihi ya na-emeputa aghughọ siri ike?

Ugbu a, anyị na-arịọ unu ariri, umunna, n’ihi obibia nke Onyenwe anyi Jisọs Kraịst, na n’ihi nzuko anyi ga-ezukokosi n’ebe ọ nọ, ka a ghara ime ka unu maa jijiji ngwa ngwa n’uche, ma ọ bụ mee ka obi tuo unu ujo, ma ọ bughị site na mmụọ, ma ọ bụ site n’okwu, ma ọ bụ site n’akwukwo ozi dika o si n’aka anyi bja, dika a ga-asị na ubochi Kraịst eruwo nso. Ka onye ọ bula ghara iduhie unu n’uzo ọ bula: n’ihi na ubochi ahụ agaghị abia, ma ọ buru na nnupu-isi ahụ abjabeghi mbu, a kpughekwa nwoke nke mmehie ahụ, nwa nke ila n’iyi; onye na-emegide ma na-ebuli onwe ya elu karịa ihe ọ bula a na-akpo Chineke, ma ọ bụ nke a na-efe ofufe; nke mere na ya dika Chineke na-anodu n’ulo nso nke Chineke, na-egosi onwe ya na ọ bụ Chineke. Unu echetaghị na, mgbe mu na unu ka nọ, m gwara unu ihe ndi a? Ugbu a unu makwaara ihe na-egbochi ya, ka e wee kpughee ya n’oge nke ya. N’ihi na ihe omimi nke ajo omume amalitelari iru oru: naanị onye ahụ na-egbochi ugbu a ga-egbochi ruo mgbe a ga-ewepu ya n’uzo. Mgbe ahụ ka a ga-ekpughe onye ajo ahụ, onye Onyenwe anyi ga-eji mmuọ nke onu ya laa n’iyi, onye ọ ga-ebibi kwa site n’ima mma nke obibia ya: obuna ya, onye obibia ya di dika oru nke Setan si di, n’ike niile na ihe iriba ama na oru ebube ugha, na aghugho niile nke ajo omume n’ime ndi na-ala n’iyi; n’ihi na ha anabataghị ihunanya nke eziokwu, ka e wee zoputa ha. N’ihi nke a kwa, Chineke ga-ezigara ha aghugho di ike, ka ha kweere ugha: ka e wee maa ha niile ikpe, ndi na-ekweghi eziokwu, kama ha nwere mmasi n’ajo omume. 2 Ndi Tesalonaiika 2:1–12.

A na-ekwuputa akukū a sitere na ndi Thessalonica otutu ugboro n'Ihe Odide Habakuk, ya mere, naani nkowa di mkpirikpi ka anyi ga-enye n'ebe a. Ihe Nwanyi White kporo "oru ebube di itunanya nke Setan" bu ihe Pol kporo "oru Setan na ike nile, na ihe iriba ama, na oru ebube ugha." Oru aghughu ahụ nke Nwanyi White na Pol kowara na-amalite n'iwu Sunday na United States.

"Site n'iwu e nyere nke na-amanye iwulite ochichi ndi Popu, n'ime mmebi iwu Chineke, mba anyi ga-ekewapu onwe ya kpamkpam n'ezi omume. Mgbe Okpukpe Protestant ga-agbatị aka ya gafee oghere ahụ iji jide aka ike Rom, mgbe o ga-agafe n'elu olulu miri emi ahụ iji kwekọo aka na Ime Mmụo, mgbe, n'okpuru mmetuta nke njiko ato a, obodo anyi ga-aju ukpuru niile nke Iwu Ncheta ya dika ochichi Protestant na nke repoblik, ma kwadebe uzọ maka igbasa ugha na aghughu ndi popu, mgbe ahụ ka anyi ga-ama na oge eruola maka oru ebube Setan na-arụ, nakwa na ogwugwu adila nso." Testimonies, volume 5, 451.

N'akukū a nke Ndi Tesalonika anyi na-atule, Pol ji aha anọ di iche iche kowaa poopu n'ogwugwu uwa. Poopu ahụ bu "nwoke mmehie," o bu "nwa nke la n'iyi," o bu "ihe omimi nke ajo omume," nakwa "Onye Ajo Ahu." Pol na-enye agwa ndi ozo ole na ole gbasara poopu ahụ kariya aha anọ ahụ, n'ihia na o na-agwa anyi na poopu ahụ, (onye ka no n'odinihu n'oge Pol) "a ga-ekpughe ya n'oge ya."

A ga-ekpughe popu "n'oge ya," ma ihe ama doru anya nke Akwukwo Nso—o bu ezie na o bughi naani eziokwu Akwukwo Nso—eziokwu Akwukwo Nso doru anya nke na popu nke uka Rom bu onye ahụ na-emegide Kraist nke amuma Akwukwo Nso, ka e guzobere site n'otu Akwukwo Nso si kpo o ihe ugboro asaa di iche iche ma kpomkwem, na-akowa "oge" ahụ nke ochichi popu ga-achị uwa, ya bu nno "oge" ahụ umu mmadu na-akpo Oge Ochichiri. Akwukwo Nso na-ekpughe popu di ka ochichi popu site n'ikowaputa ugboro ugboro kpomkwem ogologo "oge," site n'afọ 538 ruo 1798, nke ochichi popu ga-achị uwa. Pol kwuru na a ga-ekpughe ya n'oge ya.

Pol na-akowaputakwa na o bu poopu ahụ "na-emegidekwa onwe ya, na-ebulikwa onwe ya elu kariya ihe nile a na-akpo Chineke, ma o bu nke a na-efe ofufe; nke mere na ya onwe ya, dika Chineke, nodu n'ulo-nsọ Chineke, nēgosi onwe-ya na ya bu Chineke." N'etiti ihe ndi ozo, nke a na-akowaputa na onye-emegide-Kraist nke amuma Akwukwo Nso bu akara okpukpe. O bughi Hitler, ma o bu Alexander Onye Uku. Nke a na-eme ka njirimara poopu ahụ buru nke e deputara nke oma kariya, n'ihia na o bughi nani onye ochichi aka ike nke okpukpe, kama o bu onye ochichi aka ike nke okpukpe nke na-ekwu na o no n'ime ulo-nsọ Chineke. Onye-emegide-Kraist na-azoro na o noduru n'ime nzuko Kraist.

Di ka Pol na Daniel si kwuo, mgbe popu no n'ime choochi Kraist o na-ekwuputa na o bu nke ya, o na-egosiputa agwa Setan, onye chosiri ike inodu n'ocheeze Chineke ma ibuli onwe ya elu kariya ihe niile. Ekwuru m Pol na Daniel n'ihia na otutu ndi nkowa Akwukwo Nso na-amata na mgbe Pol na-egosi na otu n'ime agwa popu bu na o bu onye ihu onwe ya n'anya n'oke zuru oke, na Pol no naani na-ehota n'akowa Daniel banyere popu n'isi nke iri na otu nke akwukwo Daniel, ebe Daniel dere ebe ahụ:

"Eze ahụ ga-eme dika ochicho ya si di; o ga-ebulikwa onwe ya elu, meekwa ka onwe ya di ukwu kariya chi o bu, o ga-ekwukwa okwu itunanya megide Chineke nke chi niile, o

ga-enwekwa ihe ịga nke ọma ruo mgbe iwe ahụ ga-emezu: n'ihu na ihe ahụ e kpebiri ga-emezu.” Daniel 11:36.

Mgbe Pọl na-ekwu maka agwa nke poopu juputara n'ihu onwe ya n'anya gabiga okè, ọ na-akwọwama amaokwu Daniel n'uzo ọzọ ma kwuo na ọ bụ poopu ahụ “nēmegide kwa onwe-ya, nēbuli kwa onwe-ya elu kari ihe nile akporo Chineke, ma-ọbu nke anākpọ isi ala nye ya; nke mere na ya onwe-ya nānọdu n'ulo nsọ Chineke dika Chineke, nēgosi onwe-ya na ya bu Chineke.” Amaokwu ahụ dị na Daniel nke na-akwọwaputa agwa nke ọchịchị poopu na-akpotakwa “oge” ahụ nke e mere ka ọ “kpughee” na ọchịchị poopu bụ onye ahụ na-emegeide Kraịst, dika ọ na-akwọwama na ọchịchị poopu ahụ ga-“eme nke ọma” ruo mgbe “iwe ahu gāzu.”

“Iwe” ahụ kwusiri n'afọ 1798, ya mere Daniel n'amaokwu ahụ (n'agbanyeghi na nke a abughi otu n'ime ebe asaa ndi ahụ kpomkwem n'akwukwo Daniel na Mkpughe ebe a kporo akuko ihe mere eme nke afọ 1260 aha), n'agbanyeghi nke ahụ, na-akwọwaputa ike ndi popu kpomkwem ma na-egosi na ọ natara “onye na-egbu egbu,” dika Jon kporo ya, n'afọ 1798. N'uzo di otu a, amaokwu ahụ na-akwọwaputa njedebe nke oge ọchịchị ndi popu, n'agbanyeghi na ọ naghị akwọwaputa ogologo oge ọchịchị ahụ.

N'akuku Akwukwo Nso ahụ, Pọl na-akwọwaputakwa ike nke ga-egbochi ọchịchị papacy ichikwa uwa n'afọ 538, mgbe o kwuru na ndi Tesalonaika ndi ọ na-edegara akwukwo amawori eziokwu a puru ichi. O juru ajuju a: “Ọ bụ na unu echetaghị, na mgbe m ka nọ n'ebe unu nọ, agwara m unu ihe ndi a?” Ọ na-echetara ha na ha amawori “ihe na-egbochi” (nke putara igbochi) papacy ruo mgbe a ga-“ekpughe ya n'oge ya.” Ike ahụ nke buru uzo di ma gbochie papacy ichikwa uwa bu ike ahụ na-achị uwa mgbe Pọl dere akwukwo ahụ. Ọ bụ Rome ndi na-ekpere arusi. Pọl dere na a ga-“ewepu” Rome ndi na-ekpere arusi “n'uzo” ka papacy wee chikwaa uwa.

Ọ bụ nghota a ka duru William Miller imata na ike ahụ e sere n'akara di ka “nke ubochi nile” n'akwukwo Daniel bu Rom nke ndi ogo mmuo. Ndi Adventist na-ekweta na nhazi ahụ, ya mere kwa nghota amuma nile nke William Miller, dabere n'otu o siri ghota akwukwo Daniel na Mkpughe, nakwa na akwukwo abuo ahụ na-ekwu banyere ike mkporogwu abuo ahụ nke na-eweta itogboro n'efu, ya bu Rom nke ndi ogo mmuo na Rom nke ọchichị pope. N'akuku Akwukwo Nso di na Ndi Tesalonaika, Miller, ebe ọ mawori—di ka onye Protestant ọ bula maara n'oge ya, na pope bu onye ahụ na-emegeide Kraist—mgbe ọ matara na Rom nke ndi ogo mmuo bu ike akuko ihe mere eme nke buru uzo bia tupu ọchichị pope, nakwa na Pọl ekwuola na a ga-ewepu Rom nke ndi ogo mmuo tupu ọchichị pope arigoro n'ocheeze nke uwa, o wee jikota nke a na akwukwo Daniel na “nke ubochi nile,” ebe a kporo ugboro ato na a ghaghị “iwepu” nke ubochi nile tupu ọchichị pope ewere ọchichị nke uwa. Akaebe Pọl mere ka Miller hu na Rom nke ndi ogo mmuo bu “nke ubochi nile” nke Daniel, ma site n'oge ahụ gaa n'ihu o nwere ike imata na ike abuo ahụ nke Daniel nke na-eweta itogboro n'efu bu Rom nke ndi ogo mmuo na Rom nke ọchichị pope. Eziokwu a na-anochi anya ntọala nke mmeghari Millerite. N'ezie, Adventism taa juru oru Miller, ma ha ka na-aghota na nchikota a banyere otu Miller si meputa nghota ya banyere “nke ubochi nile” n'akwukwo Daniel na-egosi na ike ahụ Pọl kwuru na ọ “na-egbochi” iri elu nke ike ọchichị pope ruo mgbe e wepuru ya, bu Rom nke ndi ogo mmuo, bu nyocha ziri ezi nke echiche Miller banyere isiokwu ndi a.

Site n'eziokwu nke "nke kwa ubochi" n'akwukwo Daniel ibu akara nke Rom nke ndi ogo mmuo, nke buru uzọ di tupu alaeze nke Rom papal nke Daniel nochiri anya di ka ihe aru nke mbibi, Miller wee nwee ike imata oge amuma ndi metutara alaeze di iche iche nke amuma Akwukwo Nso, ma ka e meghere uche ya n'ihe omimi ndi a, o chikotara usoro eziokwu di iche iche nke na-anochi anya ntọala nke Adventism. E mechara debe eziokwu ndi ahụ n'elu tebul abuo nke chaati ndi pionia nke 1843 na 1850. Eziokwu ndi ahụ bu ntọala nke Adventism, e guzobekwara ha n'elu nghota nke "oge." Akuko banyere mgbe e debere ntọala ndi ahụ bu isi okwu a na-atule na Tebul Habakkuk.

Ihe a na-akowaghi na Tebul Habakuk bu na ntọala ndi ahụ nke dabere n'oge mutara usoro nke na-enye echiche di mkpa ka ogbo ikpeazu wee mata na e nwere eziokwu ndi e gosiputara dika ntọala ahụ. E nwere eziokwu mbu nke bu nkume mbu e debere n'ime ntọala ahụ, ma "ihe a na-eme kwa ubochi" n'akwukwo Daniel abughi eziokwu mbu Miller. Eziokwu ahụ nke ga-abu nkume mbu n'ime ntọala nke e welitere Miller ka o wuo bu "oge asaa" nke Levitikos iri abuo na isii, ma n'enweghi eziokwu nke "ihe a na-eme kwa ubochi," Miller agaghi ama usoro amuma ahụ o di mkpa ka o mata iji kwusaa ozi mmuo ozi mbu. Usoro ya bu itinye amuma n'onodu nke ike abuo na-eme ka e bibie ihe. Miller na-ekwu banyere dragon ahụ (Rome nke ndi na-ekpere arusi) na anu ohia ahụ (ochichi papa). Mmuo ozi nke ato na-ekwu banyere dragon ahụ (Mba Ndi Di n'Otu), anu ohia ahụ (ochichi papa), na amuma ugha ahụ (United States).

O buru na mmadu anabata amuma nile e gosiputara site n'aka ndi Millerite n'elu chaati abuo ahụ di nsọ nke ndi osu uzọ, o bughị ufodu, kama ha nile, mgbe ahụ onye ahụ ga-achọ inyocha eziokwu ndi ahụ n'onwe ya. Olee otu i ga-esi anabata ha, ma o buru na itulebeghi ha? O buru na ndi ahụ na-enyocha eziokwu ndi ntọala ahụ mee ka eziokwu ndi ahụ buru oru diiri onwe ha inwale, ma emesia nabata eziokwu ndi ahụ nile, mgbe ahụ ha ewulitela n'elu Nkume, o bughikwa n'elu aja.

"Ka ndi ahụ na-eguzo dika ndi nche Chineke n'elu mgbidi Zayon buru ndi ikom nwere ike ihu ihe ize ndu tupu ha eruo ndi mmadu,—ndi ikom puru imata odiche di n'etiti eziokwu na njehie, ezi omume na ajo omume.

"Ido aka na nti ahụ abiawo: A gaghị ekwe ka ihe o bula bata nke ga-akpaghasi ntọala nke okwukwe ahụ nke anyi noworo na-ewuli elu kemgbe ozi ahụ bjara na 1842, 1843, na 1844. Anọ m n'ime ozi a, ma kemgbe ahụ ka m na-eguzo n'ihu uwa, na-ekwesị ntukwasị obi nye ihè ahụ Chineke enyewo anyi. Anyi anaghi atu ime ka ukwu anyi si n'elu ikpo okwu ahụ puo, nke a kwunyere ha n'elu ya ka anyi na-achọ Onyenwe anyi ubochi kwa ubochi site n'ekpere siri ike, na-achọ ihè. I chere na m puru ihapu ihè ahụ Chineke nyeworo m? O ga-adi ka Nkume nke Mgbe Ebighi Ebi. O nowo na-edu m kemgbe e nyere ya." Review and Herald, April 14, 1903.

Ka ndi ga-anu wee nwee ike nyochaa amuma oge di n'akuko ihe mere eme nke ndi Millerite, o di mkpa ime omume nke ileba anya n'oge ndi ahụ nke amuma oge ahụ na-anochi anya ha. Nke a na-anochi anya oru nke ikowa ihe omume n'elu ahiri oge. Mgbe onye na-amu amuma ruru ogo nchoputa ebe o na-atule oge amuma ndi a, bu ndi ndi Millerite si na Bible mata ma e mesia ndeko akuko ihe mere eme kwado ha, o ga-anọ n'onodu ighota na akuko ihe mere eme di na mmalite nke amuma oge ahụ na-anochite n'uzo ihe nnochianya akuko ihe mere eme di na njedebe nke otu amuma ahụ. Site n'ebe ahụ a na-ele ihe anya, onye na-amu ihe kwesiri imu na akuko ihe mere eme na-emeghari onwe ya. Site n'ighota nke ahụ nke oma, o kwesikwara ihu na Jizos na-eji mmalite

akowa njedebe.

Site n'ahiri amuma nke na-egosi njedebe uwa dika "iwuli ulo nso," nwa akwukwo ahụ kwesiri ima na e nwere nkume ikpeazu nke elu ulo, nke a na-etinye n'elu ulo nso ahụ e wuru n'elu ntọala. O kwesiri ibia hụ na ntọala ulo nso ahụ Miller ji mee ka o puta ihè (nke na-anochi anya Jisos Kraist, n'ihi na o dighi ntọala ozo a puru ito karia Jisos Kraist), bu ntọala e wuru n'elu oge amuma. N'ihi na Jisos ji mmalite kowaa njedebe, nwa akwukwo ahụ kwesikwara ihukwa na nkume elu ulo ahụ, ya bu nkume ikpeazu n'ulo nso ahụ—ga-adakoriri na ntọala ahụ. Ntọala ulo nso ahụ n'oge Miller bu oge amuma, ma n'agbanyeghi nke ahụ, ntọala ahụ bu Jisos Kraist.

Dị ka amara Chineke e nyere m si di, dika onye amamihe n'oru iwu ulo, etinyewo m ntọala ahụ, onye ozo na-ewukwa n'elu ya. Ma ka onye o bula kpachara anya otu o si ewukwasị n'elu ya. N'ihi na o dighi onye puru itinye ntọala ozo karia nke etinyeworo, nke bu Jisos Kraist. 1 Ndi Korint 3:10, 11.

Pol na-akowaputa oru ya dika iwulite ulo nso nke o toro ntọala ya ma o bu mmalite ya. O bu onyeozu e zigara ndi Jentail, e jikwa ya to ntọala uka nke Ndi Kraist. N'otu akuku Akwukwo Nso ahukwa, Pol na-akowaputakwa na ahụ anyi bu ulo nso nke Mmuo Nso. E nwekwara ulo nso Solomon na ebe nso ahụ sitere n'ozara, ndi niile nwekwara ntọala nke a na-anochi anya ha niile dika Jisos Kraist. Ntọala ahụ e jiri Miller wuo bu ulo nso nke Adventism, ntọala ulo nso ahukwa bu n'ezikwu Jisos Kraist, ma n'uzo doro anya kari, o bu ulo nso e ji ihe owuwu ndi bu nke mmuo na nke amuma wuo.

Ya mere, nkume-isi nkuku ahu aghaghikwa ibu Jisos Kraist, ma nkume-isi nkuku ahu aghaghikwa igunye ukpuru amuma kachasi elu, n'ihi na e nyere Miller otu ngukota ukpuru nke nwere ukpuru kachasi elu nke ndi Millerite, nke bu ukpuru "afu otu maka ubochi otu." Enweghi ukpuru ahụ, a gaghị amata amuma oge, ya mere, e nweghi ntọala. A ghaghị inwe ihe kwekoro na ya na njedebe nke na-anochite anya Jisos Kraist (Ntọala), nke bu ukpuru kachasi elu n'ime otu ngukota ukpuru nke na-eguzobe Mkpughe nke Jisos Kraist. Ukpuru ahụ, n'ezie, bu ukpuru "mbu a kporo aha", nke na-anochite anya agwa nke agwa Kraist nke na-amata ogwugwu site na mmalite.

N'ime 2 Ndi Tesalonika, ndi na-anabataghi ihunanya nke ezikwu ka e wee zoputa ha, juru ezikwu ahụ di ka e si n'okwu Grik nke sitere n'okwu Hibu e ji mkpuredemede ato kee ya, nke a sughariri dika "ezikwu" n'Agba Ochie. Otu ahụ na-anata aghughu siri ike, n'ihi na ha kweere ugha, juru ilaghachi n'uzo ochie, bu ntọala nke Adventism di ka e sere ya n'elu chaati abuo di nso ahụ. Ya mere, n'akuku Akwukwo Nso ahụ anyi anowo na-atule kemgbe oge ufodu ugbo a, a na-ekwu:

"Mmuo-ozu ahụ di ike nke ziri Jon ihe abughi onye ozo di ala karia Jisos Kraist. Itinye ukwu nri Ya n'elu oké osimiri, na ekpe Ya n'elu ala akoro, na-egosi oké O na-arụ n'oge mmechi nke nnukwu ogu ahụ na Setan. Onodu a na-egosi ike Ya kachasi elu na ikike Ya n'elu uwa dum. Ogu ahụ amubaala ike ma buru nke e ji mkpebi siri ike na-agbaso site n'oge ruo n'oge, o ga-anogidekwa otu ahụ ruo n'oge mmechi, mgbe aru oru aghughu nke ike ochichiri ga-eru n'ogologo ya. Setan, ya na ndi ajo mmadu jikotara aka, ga-eduhie uwa dum na uka ndi na-anabataghi ihunanya nke ezikwu ahụ. Ma mmuo-ozu ahụ di ike na-achọ nlebara anya. O

na-eti mkpu n'olu di ukwu. O ga-egosi ike na ikike nke olu Ya nye ndi jikotara aka na Setan imegide eziokwu ahụ.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

N'amaokwu gara aga a, “uka ndi ahụ nataghị ihunanya nke eziokwu” bụ ndi-amaghị-ike na ndi nzuzu Daniel na Matiu, ndi Amos 8:12 na-akowa na ha ga-amalite icho ozi ido aka na nti ikpeazu nke Chineke mgbe oge agafewori. Oge ahụ agafewori, n'ihu na ha kwenyere ugha gbasara ntola nke Adventizim. Adventizim buru uzọ malite inubiga onwe ya n'ugha ahụ n'afọ 1863, ma site n'oge ahụ gaa n'ihu, ihe niile nogidere na-ada n'ala kpamkpam.

Ihe m na-achọ ide ugbo a bụ, echere m, ihe kpamkpam dabere n'echiche onwe onye; ma o bụ ihè amuma oheru gini ka e webatara n'ime Adventism kemgbe 1863? Ellen White na-ekwu gbasara ozi Jones na Waggoner nke 1888 na o bụ ozi ahụ ka o noworo na-ekwusa kemgbe otutu afọ. O nwere ike ibu na ozi ha yiri ihe oheru ma na-awu akpata oyi n'ahụ n'ime Adventism n'afọ 1888, ma ihe kpata oheru ahụ na ima jijiji ahụ abughị ozi oheru, kama o bụ isi nke noworo na-adakwasị ndi Chineke kemgbe 1863.

Ellen White kowara Adventism di ka nke no n'onodu Laodicea tupu afọ 1863, ya mere isi nke Laodicea amalitelari ibanye n'ime Adventism tupu 1863; ma n'afọ 1863, uka ahụ n'uzo ochichi kporu eziokwu banyere “oge asaa” nke Levitikos iri abuo na isii, nke bu nnoo amuma “oge” mbu Miller choputara. O dibeghi ihè amuma o bula putara n'ime Adventism kemgbe 1863! Gini gbanwere?

Nkume mbu nke ntola ulo nsọ ahụ nke e wuru n'elu oge amuma ma nke nochiri anya Jisos Kraist, ka Adventism wepuru ma ju ya n'afọ 1863. Nkume mbu Miller debere n'ime ntola ulo nsọ ahụ nke dabere n'oge dika Kraist siri gosiputa ya n'akwukwo Daniel, ebe O nochiri Onwe Ya dika Palmoni, “Onye na-agu onu ogugu di ebube,” ka a juru ma wepukwa ya n'ebe ahụ. Nkume mbu ahụ Miller choputara...

“N'ikwughachi amuma ahụ banyere nkume a juru aju, Kraist zoro aka n'ihe merenu n'ezikwu n'akuko ihe mere eme nke Izrel. Ihe omume ahụ jikotara ya na owuwu ulo nsọ mbu. O bu ezie na o nwere nnabata puru iche n'oge obibia mbu nke Kraist, ma kwesikwara ido ndi Juu aka na nti n'uzo puru iche, o nwekwara ihe mmuta nye anyi. Mgbe e wuru ulo nsọ Solomon, a kwadebere nkume ukwu ndi ahụ maka mgbidi na ntola nke oma kpamkpam n'ebe a na-egwuputa nkume; mgbe e butere ha n'ebe a na-ewu ulo ahụ, a gaghị eji obuna otu ngwa oru n'elu ha; naani ihe ndi oru ahụ ga-eme bu idowe ha n'onodu ha kwesiri ekwesi. Maka iji ya mee ntola, e butere otu nkume buru ibu na nke nwere odidi puru iche; ma ndi oru ahụ enweghi ike ihu ebe o ga-adaba, ha ajukwa inakwere ya. O ghoru ha ihe na-enye nsogbu ka o na-edina n'uzo ha n'enweghi uru a na-eji ya eme ihe. O noro ogologo oge buru nkume a juru aju. Ma mgbe ndi na-ewu ulo ahụ rutere n'itinye nkume nkuku, ha chororo ogologo oge ichota nkume nwere oke buru ibu na ike zuru ezu, nakwa odidi kwesiri ekwesi, iji were onodu ahụ puru iche, ma buru ibu arọ di ukwu nke ga-adi n'elu ya. O buru na ha emee nhoru na-enweghi amamihe maka onodu a di mkpa, nchekwa nke ulo ahụ dum ga-anọ n'ihe ize ndu. Ha ga-achota nkume nwere ike iguzogide mmetuta nke anyanwu, nke ifriizi, na nke oke ifufe. A horola otutu nkume n'oge di iche iche, ma n'okpuru nrugide nke ibu arọ di ukwu, ha etiwori n'iberibe. Ndi ozo enweghi ike idi ule nke mgbanwe ikuku mberede. Ma n'ikpeazu, a dotara uche gaa n'ebe

nkume ahụ a juru ogologo oge no. E kpughere ya n'ihu ikuku, anyanwu na oké ifufe, n'enweghi obuna obere mgbawa o bula putara. Ndi na-ewu ulo ahụ nyochara nkume ahụ. O meriela ule o bula ma e wezuga otu. Ha kpebiri na o buru na o nwee ike idi ule nke nrugide siri ike, ha ga-anabata ya ka o buru nkume nkuku. E mere ule ahụ. A nabatara nkume ahụ, e butere ya n'onodu e kenyere ya, a hukwara na o dabara kpomkwem. N'ohu amuma, e gosiri Aizaya na nkume a bu ihe nnochianya nke Kraist. O siri:"

“Doonu Onyenwe ndi agha nsọ n'Onwe Ya; ka O burukwa ujo unu, ka O burukwa egwu unu. O ga-abukwa ebe nsọ; ma buru nkume isu ngongo na nkume mmejọ nye ulo Izrel abuo ahụ, burukwa onya na onya nye ndi bi na Jerusalem. Otutu n'etiti ha ga-asukwa ngongo, daa, kpoakwa nku, burukwa ndi e jidere n'onya, burukwa ndi a dotara n'agha.' E buru amuma ahụ n'ohu amuma ruo n'oge mbata mbu ahụ, e gosiri onye-amuma ahụ na Kraist ga-eburu onwunwa na ule ndi omume e mere nkume isi nkuku n'ulo nsọ Solomon nochiri anya ya n'amuma. 'Ya mere otu a ka Onyenwe Chineke kwuru, Lee, a na M ato na Zayon nkume dika ntoala, nkume a nwalere anwa, nkume isi nkuku di oké onu ahia, ntoala siri ike: onye kweere agaghi eme oso oso.' Aizaya 8:13–15; 28:16.”

“N'amamihe na-enweghi nsotu, Chineke hoputara nkume ntoala ahụ, wee jiri aka Ya tinye ya. O kporo ya 'ntoala a puru itukwasị obi.' Uwa nile nwere ike ibikwasị ya ibu arọ na iru ujú ha; o puru iburu ha niile. N'udo zuru oke ha puru iwuli elu n'elu ya. Kraist bu 'nkume a nwara anwale.' Ndi na-atukwasị Ya obi, O naghị ada ha mba ma oji. O gabigawo ule niile. O diriwo nrugide nke ikpe omuma Adam, na ikpe omuma nke umu umu ya, ma puta kariya onye mmeri n'ebe ike nke ajo ihe di. O buwo ibu arọ niile nke onye mmehie obula na-echehari chehari tukwasiri Ya. N'ime Kraist ka obi ikpe omuma huru mgbaputa. O bu ntoala ahụ a puru itukwasị obi. Ndi niile na-eme Ya ihe ha na-adabere na ya na-ezu ike n'udo nchebe zuru oke.”

“N'amuma Aisaja, a na-ekwuputa Kraist ibu ma ntoala a puru itukwasị obi ma nkume ngongo. Onyeozu Pita, na-edede site n'ike mmuo nsọ nke Mmuo Nso, na-egosi nke oma ndi Kraist bu nkume ntoala nye ha, na ndi o bu nkume mkpasu iwe nye ha:”

“O buru na unu atorola utọ na Onyenwe anyi di mma n'ezi amara. Onye, ka unu na-abiakwute ya, di ka nkume di ndu, nke umu mmadu juru n'ezie, ma nke Chineke hororo, dikwa oké onu ahia, unu onwe unu kwa, dika nkume ndi di ndu, a na-ewuli unu elu ibu ulo ime mmuo, ibukwa okwa nchujà di nsọ, ka unu wee na-achụ àjà ime mmuo, ndi Chineke na-anabata site n'aka Jisos Kraist. N'ihia ya kwa, e dere ya n'Akwukwo Nso, Lee, ana m edobe na Zayon isi nkuku nkume, onye a hororo, di oké onu ahia: onye o bula nke kwere na Ya agaghi eme ihere. Ya mere, nye unu ndi kwere ekwe, O bu onye di oké onu ahia: ma nye ndi ahụ na-adighi erube isi, nkume ahụ nke ndi na-ewu ulo juru, otu ahụ ka e mere isi nkuku; burukwa nkume isu ngongo, na okwute nke ihe ikpasu iwe, obuna nye ndi ahụ na-asu ngongo n'okwu ahụ, ebe ha na-adighi erube isi.' 1 Pita 2:3–8.”

“Nye ndi kwere ekwe, Kraist bu ntoala ahụ nke siri ike n'ezie. Ndi a bu ndi na-adakwasị Nsotu ahụ ma na-agbajikwa. Ndo onwe ha n'okpuru Kraist na okwukwe n'ime Ya ka a na-anochi anya ebe a. Idakwasị Nsotu ahụ ma gbajie bu ihapu ezi omume nke onwe anyi ma ibiakwute Kraist n'obi umeala dika nwa nta, na-echehari mmehie anyi, ma na-ekwere n'ihunanya Ya nke na-agbaghara. Ma otu a kwa, o bu site n'okwukwe na nrubeisi ka anyi ji wuo ulo anyi

n'elu Kraịst dika ntọala anyi."

"N'elu nkume a di ndu, ndi Juu na ndi mba ozo n'otu aka ahụ puru iwuli ulo. Nke a bu naani ntọala nke anyi puru iwuli n'elu ya n'enweghi egwu. O sara mbara nke ga-ezuru mmadu niile, o dikwa ike nke ga-akwado ibu na arọ nke uwa dum. Ma site n'ijikota na Kraịst, nkume di ndu ahụ, ndi niile na-ewuli n'elu ntọala a na-aghọ nkume di ndu. Otutu mmadu na-egbutu, na-etecha, na-eme onwe ha mma site n'ike mgbalị nke aka ha; ma ha apughị igho 'nkume di ndu,' n'ihị na ha ejikotaghị na Kraịst. Enweghi njiko a, a pughị izoputa mmadu o bula. Enweghi ndu Kraịst n'ime anyi, anyi apughị iguzogide ifufe nke onwunwa. Nchebe ebighi ebi anyi dabeere n'iwuli anyi n'elu ntọala ahụ a puru itukwasị obi. Otutu mmadu taa na-ewuli n'elu ntọala ndi a na-anwaleghị. Mgbe mmiri ozuzo na-ezo, mgbe oke ifufe na-efe, mgbe idei mmiri na-abia, ulo ha ga-ada, n'ihị na e hiwoghị ya n'elu Nkume ebighi ebi ahụ, isi nkuku nkume ahụ bu Kraịst Jisọs."

"N'ebe ha na-ada n'okwu ahụ, ebe ha na-anupu isi," Kraịst bu nkume nkwuse. Ma "nkume ahụ ndi na-ewu ulo juru, otu ahụ ka e mere isi nkuku." Di ka nkume a juru aju, Kraịst n'ozu Ya n'ụwa anagidewo nleghara anya na mmegbu. O bu "onye a na-eleda anya ma jukwa n'etiti umu mmadu; nwoke iru uju, ma mara ahuhu nke oma: ... e ledara Ya anya, anyi agughikwa Ya ihe." Aisaia 53:3. Ma oge ahụ eruwo nso mgbe a ga-enye Ya otuto. Site n'onwu-ebilite n'etiti ndi nwuru anwu, a ga-ekwuputa Ya ibu "Okpara Chineke n'ike." Ndi Rom 1:4. N'obibia Ya nke ugboro abuo, a ga-ekpughe Ya dika Onyenwe eluigwe na uwa. Ndi ahụ no ugbu a n'ikwadebe ikpogide Ya n'obe ga-amata idi ukwu Ya. N'ihu eluigwe na ala niile, nkume ahụ a juru aju ga-abu isi nkuku.

"Ma onye o bula o ga-adakwasị, o ga-akuri ya ka o buru ntụ oka." Ndi ahụ juru Kraịst ga-ahụ n'oge na-adighi anya ka e bibie obodo ha na mba ha. A ga-agbaji ebube ha, kpọsasia ya dika uzuzu n'ihu ifufe. Ma ginị ka o bu nke bibiri ndi Juu? O bu nkume ahụ nke, ma a si na ha wuru n'elu ya, o gaara abu nchekwa ha. O bu idi mma nke Chineke a ledara anya, ezi omume ahụ a juru aju, ebere ahụ a na-eleli. Ndi mmadu tinyere onwe ha imegide Chineke, ma ihe nile nke gaara abu nzoputa ha ghorọ mbibi ha. Ihe nile nke Chineke hoputara ka o buru uzọ ndu, ha huru ya di ka ihe na-eweta onwu. N'ime ndi Juu ikpogide Kraịst n'obe ka mbibi Jerusalem di n'ime ya. Obara a wusiri n'elu Kalvari bu ibu arọ ahụ mere ka ha mikpuo n'ala n'iyi maka uwa a na maka uwa nke ga-abia. Otú a ka o ga-adikwa n'ubochi ukwu ikpezu ahụ, mgbe ikpe ga-adakwasị ndi juru amara Chineke. Kraịst, nkume ngongo ha, ga-aputa n'oge ahụ n'anya ha dika ugwu nke ibo obo. Ebube nke onuno Ya, nke bu ndu nye ndi ezi omume, ga-abu oku na-erechapu ndi ajo omume. N'ihị ihunanya a juru aju, amara a ledara anya, a ga-ebibi onye mmehie.

"Site n'otutu ihe atụ na ido aka ná ntị ugboro ugboro, Jizos gosiri ihe ga-abu nsonaazu nye ndi Juu n'iju Okpara Chineke. N'okwu ndi a, O na-agwa ndi niile no n'oge o bula bu ndi juru inabata Ya dika Onye-nzoputa ha. Ido aka ná ntị o bula bu maka ha. Ulo nso e meruru emeru, nwa ahụ na-anaghi erube isi, ndi oru ugbo ugha ahụ, ndi na-ewu ulo ahụ juputara n'ileli, nwere ihe kwekoru na ha n'ahumahụ nke onye mmehie o bula. O gwula ma o chegharia, ikpe mbibi ahụ nke ha buru uzọ gosi ga-abu nke ya." *Desire of Ages*, 597–600.

Anyi ga-aga n'ihu na nke a n'isiokwu na-esonu.

